

RATELĒ VĒDORELIE

PARĒNGĒ LĒNKĒMĀTĒ RAMUNĒ

2009 metu pabaiguo Rezeknie (Latvėjēs Respublika) žemaitiu ēr latgaliu kalbuom īšleista Latvėjēs latgaliu poeta Slišāna Ontuona poezējēs knīngelē dēdēlēms ē mažēms – „Ratelē vēdorelie“ (Rūtaļu vyda). Eilieraštius ī žemaitiu kalba vertē Vaisvalavičienē Kristina. Leidēni iliustrava dailininkē Rudītē Kaša.

O. Slišāns gēmə 1948 m. Valiakas kraštē, katros īr šiaurēnie Latgaluo (Latvėjēs Aukštaitējuo). Kāp raša knīngelēs leidiējē, ons kuo gera pasaulie īr vēinintelis poets, katros raša ēr leid eilieraštius vākams latgaliu kalbo.

Pagal specelībē O. Slišāns īr agruonuoms, dailininks (muokies Latvėjēs žemēs ūkē akademējuo, studējāva molbertēnē tapība ēr grafika Dailēs liaudēs universitetē Maskvuo). 1994 m. bova priimts ī Latvėjēs raštītuoju sājunga. Dērb vēinuo īš Latgalas šiaurēs biblioteku. Īr īšleidēs 12 poezējēs knīngu vākams. 6 īš anū īr latgaliu kalbo.

Latvėjēs raštītuoju sājungas narie, poetē Rancanē Anna knīngelēs pabaiguos žuodie raša, ka latgaliu kaba īr ta kalba, katrou O. Slišāna eilieraštīu heruojē kuožna dēina kalb, so katrou anēi ožaug ēr pažīst pasauli, ne tik Balvu pusie, Upītie ar Škilbanūs. Vākū poezējē īr architepēnē – vāka joukū, ašaru, džiāugsma ēr pasaulē pažēnēma kalba, dēl tuo ana īr soprontama ēr kētakalbems skaitītuojems. Žemaitē ēr latgalē gal soprastē vēinē kētus tuo pasāmuonēs erdvie, katra īr bēndra abēdviem tarmiem. Kāp latviu kalba būtom skurdī be latgaliu, liviu, sieliu, ventīnu ēr kētū šnektū, tēp būtom skordē lietovē be žemaitiu, lēnkā be kašubu kalbū ēr kt. Bēndros O. Slišāna ēr K. Vaisvalavičienēs darbs īr dēdēlē vertings ēr sveikintēns kāp bandīms ēiškuotē šiuos bēndruos erdvies.

K. Vaisvalavičienē gēmə 1971 m. Mažeikiūs. Klaipiedas universitetē ēr Kauna Vītauta Dēdliuojē universitetē studējāva lietuvīu filuoluogējē, latviu kalba. Stažavuos Latvėjēs universitetē. Bēngē lietuvīu literatūroloogējēs magistrantūra. Nu 1995 metu dērb Vītauta Dēdliuojē universiteta Letuonikas cēntrē. Skaitītuojems siūluom kelis SLIŠĀNA ONTUONA eilieraštius žemaitiu kalbo īš naujuosēs knīngas.

TALALOŠKAS

Jūzaps, Juzis, Jozē, Jozelē –
Prapoulē tabuokelē.
Mikis, Mēkuols, Mēkē, Mēks –
Kam baronka lēks?

Stanisluovs, Stasis, Stasielis –
Prakiorēs praspurkielis.
Petros, Petka, Pietris, Petroks,
Švēlp kap bačkuos svikioks.

Andrius, Andris, Andrijuons –
Čip kap šolēnēs vuols.
Antanis, Ontē, Ontanielis –
Tilus, ramus vakarielis.

PRAŠĪMS SAPNELIOU

Šīptelk mažo šīpsenelē.
Joukis linksmo joukelio.
Tēp, kap saulēs spindulelē,
Atnešk monēi meiloma.
Atnešk monēi šelomuos
Ēš tuo maža pasaulelē,
Ēš tuo slapta pasaulelē,
Kor gīveni to!

Mēslik savoujē mēslelē.
Kalbink sava kalbelē.
Tēp, kap siekla ēš kvietkieliu,
To so ronkuoms mažēleliems,
To so meiluosiuoms akeliems
Irēitiek mon i šērdelē!
Tēp, kap lēngvos poukīlielis.
Nusileisk mon i dūselē!

Saulelē, šildīk ēr spindiek!
To, kvietkieli, sožidiek!
Pleštekelē, to plasnuok,
Sau žēidieliu paeiškuok!
Pelelē, to pašmiriniek,
Mon mēigelē paveiziek!
To, sapnieli, nepabiek,
Vēsam omžiou pasēlēk!

ŽUODELĒ NUOVARGIOU NUGINTĒ

Paēlst akis ēr auselēs,
Paēlst mažē pērštēlelē.
Napaēlst tiktā kuojelēs,
Plepūnielis lēižuvielis.

Garsā, raidēs, skēimēnelē,
Žuodē: ēlgē, trumpē –

Nosilakstē atsēsied
I rinki aplink muni ...

Slinkius mes išginsem!
Eisem i ratieli –
Garsā, raidēs, skēimēnelē,
Žuodē ēr aš pats!

Ronkuom sosēkēbsem
Ēr lig dešimtēis skaitīsem:
– Vēns, do, trīs, ketorē, pēnkē,
Biegsem mitrē mes i rinki! –

Šēšē, septīnē – sostuosem,
Sava ronkas atliousousem.
Aštounē, devīnē, dešim –
So sosiedās nesēpēsēm!

Tēp mes biegsēm, lieksēm,
Tēp tatā – skubiesēm,
Tēp vēsē so kuojeliem
Krūvuo sotrepšiesēm!

Garsā, raidēs, skēimēnelē,
Žuodē: ēlgē, trumpē –
Paveiziek to, kāp ratelie
Galem isiliustintē!

RATIELIS

Saulē ratelie,
Bētēs ratelie,
Vuo kas vēdorelie?

Rūta ratelie,
Mieta ratelie,
Vuo kas vēdorelie?

Aš vēdorelie!
Aš vēdorelie!
Ronka ronkuo, ronka ronkuo...

Saulē, bētelē,
Rūta, mieta –
Šuok aplinkou, šuok aplinkou!

IŠSISKAICĪAVĒMS

Eni beni diki daki,
Urbu šmurbu kiost.
Suliekē vākā i kēima,
Pradiējē dūkt ēr siost.

Eni beni diki daki,
Urbu šmurbu stop.
Krutiejē vēsē, plustiejē –
Nuvērta vartu stolps.

Eni beni diki daki,
Urbu šmurbu bokšt.
Išējē buočius i kēima,
Sušoka:
– Katram nēižt dogns! –

Eni beni diki daki,
Urbu šmurbu škac.
Išlakstē vākā pu kēimus,
Palēka buočius vēns pats.

MARGĒ EILIERAŠTEĻĒ

Suein vākā dēdēli, maži,
Suein i krūvelē;
Vēinam joukā, ontram špuosā,
Vēsēms krūvuo – eilieraštelē:

Marē atvezē so kalē,
Prani ožspēitē kamanē,
Juzi susoka kap žiuži,
Liosē ēšgēnē kap žōsē.

Juoni, Juoni, žondā rauduoni!
Ontē, Ontē, borna bedontē!
Ali, Ali, nejjesk grūša žalē!
Juri, Juri, kēik baronku turi?

Venē, Renē ē Antuosē –
Vēsas vieno balso kuosēj.
Vacis, Stasis, Jūzaps, Juonis –
Kuožna dēina joukēn žmuonis.

Išlek vākā dēdēli, maži,
Išlakuo pu kēimus.
Palēikt juokā, palēikt špuosā,
Palēikt margas eilēs.

NIER KĒIMĒ GERĀ

No, nier gerā!
No, nier gerā! –
Šou so katē moštēis ēs;
Anēj pliešuos,
Anēj braižuos,
Anēj velas kamulēs.
Baisos triukšmos,
Baisos striuoks –
Šou so katē moštēis ēs!
Sienis žōsēns
Šauk:
– Gā, gā! –
Gaidīs kēimē:
– Kū kari kā! –
Kronklīs medie:
– Krā, krā, krā! –
...No, nier kēimē gerā...

VARNA

Varna, varna,
Buoba straina,
Tava mondros prigēmēms! –
Nugrēb kaula šonēis bliūdē,
Išger katēnelē pēina,
Parša gelduo išles grūdus...
Varna, varna,
Buoba straina,
Tava mondros prigēmēms! –
Mēita galē atsitūpus,
Pēlkuom plunksnuom pasipūtus,
Gondēn:
– Kars, ai, kars! –
Varna, varna,
Buoba straina,
Tava mondros prigēmēms! –
Šonēis, katēna nebējuos,
Vanags vēinē joukā...
Ana staipuos sau pu kēima
Siotēn kuožna vēina...

MALŪNA DAINELĒ

Šššš, šššš, brrr, brrr ...
Viejeli, pūsk,
Sokētīs, sparnelē!
Šššš, šššš, brrr, brrr ...
Bērkēt, grūdelē,
Sosēspsaukēt, akmēnelē!
Šššš, šššš, brrr, brrr ...
Liekēt, sielēnelēs,
Kaupkitīs, mēltelē!
Šššš, šššš, brrr, brrr ...
Tešlelē, rūk
Pri šēlta pečelē!
Šššš, šššš, brrr, brrr ...
Laukēt, vākalē,
Skanaus pīragelē!
Brrr, brrr, šššš, šššš...

Rudītēs Kašas piešinīs. Iliustracijē iš kningelēs „Ratelē vēdorelie“